

Ефективна економіка № 12, 2014

УДК 657.47.07

*Ю. М. Сафонов,
д. е. н., проф., Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри макроекономіки та державного управління
Є. І. Масленніков,
к. е. н., доц., Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса*

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СЕГМЕНТНОЇ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Y. Safonov,
Doctor of Economics, Professor,
Academy of Economic Sciences of Ukraine State university "Kyiv National Economic University named Vadym Hetman
E. I. Maslennikov,
PhD in economics, Assessor Professor Odessa National university by I.I. Mechnikov, Odessa*

ANALYTICHESKOE PROVISION USING SEHMENTNOY SYSTEM IN MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У даній статті розглянуто аналітичне забезпечення використання сегментної системи в управлінні промисловим підприємством. Досліджено склад та джерела аналітичної інформації; система взаємозв'язку фінансової звітності з аналітичною інформацією руху вартості запасів; структурно - функціональна модель аналітичного забезпечення управління грошовими потоками; варіанти сегментування діяльності промислового підприємства з позиції управління; стратегія управління за сегментами діяльності промислового підприємства.

This article discusses the use of segmental analysis support system in the management of industrial enterprise. The structure and analytical information sources; system of financial reporting relationship with analyzes of movement of inventories; structural - functional model analytical maintenance of cash flows; options segmentation of industrial enterprise management position; strategy management segment of the industrial enterprise.

Ключові слова: *аналітичне забезпечення, сегмент, система управління, фінансова звітність, грошові потоки, доходи, витрати, операційна діяльність, інвестиційна діяльність, фінансова діяльність.*

Keywords: *analytical software segment, system management, financial reporting, cash flow, revenues, expenses, operating activities, investing activities, financing activities.*

Вступ

Підготовка інформації про господарську діяльність підприємства в періоді, підданому дослідженню, являє собою важливий передуючий аналізу етап. В більшій ступені, ніж достовірність отриманих аналітичних результатів, залежить від вирішення проблеми формування якісного інформаційного забезпечення сама можливість побудови сегментної системи.

Аналіз стану дослідження та вирішення проблеми.

Питанням управління витратами промислових підприємств як важливому аспекту в забезпеченні долі ринку в конкурентному його розподілі за сегментами різного спрямування та складу щорічно присвячується багато праць та розробок з точки зору таких напрямків наукових знань: економіки підприємництва, зокрема бухгалтерського обліку, менеджменту, маркетингу, – вітчизняних та зарубіжних вчених та спеціалістів. Вагомий внесок в оптимізацію фінансового забезпечення виробничої, фінансової та інноваційної діяльності зробили Стоянова Е.С., Поляк Г.Б., Быков Е.В., Карпова Т.П., Оганян К.И., Починок А.П., Ларионов А.Д., Мюллендорф Р., Карренбауэр М. У наукових досліджень з проблематики використання сегментної системи в управлінні промисловим підприємством не досліджено аналітичне забезпечення даної системи в управлінні суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розглядаючи ринок як негомогенну, неоднорідну структуру, яка може змінюватися під впливом як споживчих властивостей товару, так і складу груп споживачів на ринку можна здійснити диференціацію цієї структури. Сегментація і виступає засобом, методом здійснення диференціації ринку на основі вивчення та врахування індивідуальних потреб кожної групи покупців, завдяки чому ринок перетворюється в сукупність гетерогенних сегментів, для яких може представлятися відповідний товар і комплекс маркетингу [5]. Розмір сегменту ринку визначається об'ємом реалізації пропонування на даному ринку товарів, робіт, послуг, а виходячи з цього з метою закріплення позиції на ринку та розширення зайнятої підприємством "ніші" найбільшої уваги необхідно приділяти апарату управління зросту його розміру.

Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг є основним джерелом відшкодування засобів на виробництво і реалізацію продукції, утворення доходів і формування фінансових ресурсів. Її величина впливає не тільки на виробниче відшкодування витрат і формування прибутку, але і на своєчасне і повне виконання фінансових зобов'язань [6]. Саме вона є похідною економічною категорією з її подальшим розкладом на складові з метою виявлення різниці витрат та здійснених витрат для визначення такого поняття як результат від здійснення підприємницької діяльності, досягнення якого визначає мету створення підприємств та організацій. Оскільки витратна складова представляє собою основну частину витрат від провадження підприємницької діяльності, вона потребує постійного контролю та ефективного управління.

З метою внутрішнього (управлінського) аналізу використання оперативної та достовірної інформації, забезпечуваної системою обліку суб'єктів господарювання, пояснюється доцільністю. Показники, необхідні для управління витратами підприємства наведені в табл 1.

Таблиця 1. Аналітична інформація: склад та джерела

Аналітичний показник	Управлінський аналіз	Фінансовий аналіз (офіційна бухгалтерська звітність)
1. Етап придбання оборотних активів		
Купівельна вартість запасів	Оборот за дебетом рахунку запасів, за кредитом рахунку розрахунків з постачальниками та замовниками за вирахуванням суми відповідної поставки обороту за дебетом рахунку ПДВ	Звіт про фінансовий стан
2. Етап виробництва продукції		
Власні відновлювальні джерела фінансування (наприклад, амортизація)	Обороти за дебетом рахунків амортизації основних засобів. цільового фінансування	Звіт про фінансовий стан, Звіт про фінансові результати
Собівартість валової продукції	Обороти за дебетом рахунків акумулювання виробничих витрат: запаси, поточні біологічні активи, малоцінні та швидкозношувані предмети, брак у виробництві, напівфабрикати	
Купівельна вартість + Підготовчі витрати	Собівартість валової продукції – Власні відновлювальні джерела фінансування (наприклад, амортизація)	Бухгалтерська внутрішня документація
2. Етап реалізації продукції		
Собівартість реалізованої продукції	Оборот за дебетом рахунку реалізаційної вартості завершеного етапу за довгостроковими видами робіт	Звіт про фінансові результати
Виручка від реалізації	Оборот за кредитом рахунку реалізаційної вартості завершеного етапу за довгостроковими видами робіт	
Прибуток від реалізації продукції	Оборот за кредитом (дебетом) рахунку реалізаційної вартості завершеного етапу за довгостроковими видами робіт, дебетом (кредитом) рахунку статутного капіталу	
Нерозподілений прибуток	Оборот за кредитом (дебетом) рахунку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)	Звіт про фінансовий стан
Чистий прибуток	Окремий розрахунок	
ПДВот (отриманого з виручки	Оборот за дебетом рахунку реалізаційної вартості завершеного етапу за довгостроковими видами робіт	Розрахунок за формулою 2
3. Етап відтворення запасів оборотних активів		
ПДВз	Оборот за дебетом рахунку податок на додану вартість, за кредитом рахунку розрахунки з постачальниками та підрядниками	Розрахунок за формулою 3
4. Етап погашення кредиторської заборгованості		
Розрахунки з постачальниками та підрядниками, розрахунки з іншими кредиторами	Оборот за кредитом рахунку розрахунків за постачальниками та підрядниками та оборот за кредитом рахунку розрахунків з іншими кредиторами.	Облікові регістри, акти звірки
Розрахунки за податками та платежами	Оборот за дебетом рахунку розрахунку розрахунків з державними органами за податками та зборами	Податкові звітність
Рахунки в банках	Оборот за кредитом поточного рахунку в банку та оборот за дебетом рахунків з кредиторами (розрахунки з постачальниками та підрядниками, іншими кредиторами)	Звіт про рух грошових коштів

Джерела походження вихідної інформації, склад яких подано в табл. 1, різняться в залежності від використовуваного методу аналізу та його задач.

Вдавшись до одного з варіантів, що перебувають в залежності від методів бухгалтерського обліку витрат застосовуваних суб’єктами господарювання, визначення первинної інформації, склад витрат на виробництво валової продукції розраховується за оборотами рахунків витрат.

За найпростішим та найбільш поширеним методом акумулювання повної собівартості продукції на рахунку основного виробництва собівартість валової продукції визначається оборотом за дебетом такого рахунку в аналізованому періоді. В складі рахунку виробничої собівартості продукції за дебетом можна визначити віднесені до власних джерел фінансування амортизаційні відрахування та інші витрати.

Використання найпоширенішого на даний період методу списання частини накладних витрат з урахуванням амортизаційних відрахувань безпосередньо в дебет рахунку реалізаційної вартості завершеного етапу за довгостроковими видами робіт, тобто без "проведення" сум накладних витрат через рахунки акумулювання витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємства – реалізацією товарів, робіт, послуг, може призвести до дублювання витрат, включаючи накладні витрати, при підрахунку їх загальної суми в процесі визначення собівартості валової продукції шляхом зведення накопичених на дебетах рахунків реалізаційної вартості та основної операційної діяльності витрат.

Готуючи первинну інформацію для формування собівартості випущеної продукції, виконаних робіт, наданих послуг, можна скористатися кредитом рахунку накопичення амортизації основних засобів, що, на відміну від інших об'єктів амортизації, витрати на відшкодування вартості яких можуть бути віднесені на різні рахунки бухгалтерського обліку, "збирає" амортизацію на відведеному під даний об'єкт рахунку та дає можливість більш точного аналізу руху вартості даної групи активів суб'єкта господарювання.

Рівнозначність витрат на приведення запасів оборотних активів в стан придатності для використання у безпосередній діяльності підприємства та витрат на придбання цих запасів, що формує короткострокову кредиторську заборгованість, для оцінки динаміки поточної ліквідності в процесі розрахунку даного коефіцієнту дає можливість враховувати їх єдиною сумою та використовувати наступну модель:

Купівельна вартість + Підготовчі витрати = Собівартість валової продукції – Власні відновлювальні джерела фінансування (наприклад, амортизація)

Розкласти отриману виручку на собівартість реалізованої продукції та отриманий в її складі ПДВ с одночасним визначенням сум всіх згаданих показників можна за рахунком визнаного доходу: виручка – за кредитовим оборотом, собівартість та податок – за дебетовим, – з метою визначення фінансового результату основної операційної діяльності. Прибуток в такому разі визначається стандартним шляхом – віднімання від суми кредитового обороту суми дебетового.

Даний метод визначення прибутку або збитку підприємства використовується при відсутності можливості чіткого визначення відношення даного фінансового результату до поточної діяльності підприємства в разі прийняття в процесі здійснення підприємницької діяльності порядку розрахунку фінансового результату на деякий період.

З метою аналізу доходності різних видів діяльності дані про собівартість реалізованих товарів, робіт та послуг та виручки від реалізації можуть не прийматися до уваги, якщо в обліку підприємства виконуються розклад отриманого фінансового результату за видами діяльності.

У зв'язку з тим, що згідно з "Податковим кодексом України" об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду [1] та розрахунку в господарській практиці суми податку на прибуток та чистого прибутку на основі всього оподатковуваного прибутку – результату звітного періоду, податок на прибуток від реалізації може розраховуватися окремо (окремий розрахунок) у відповідності до цілей аналізу шляхом очищення позитивного фінансового результату від податку на прибуток. Податок на додану вартість в свою чергу визначається за дебетовим оборотом відповідного рахунку та в складі кредитового обороту розрахунків з контрагентами.

Для розрахунку вартості відтворення запасів, що можна також визначити за дебетом відповідного рахунку синтетичного обліку на кінець аналізованого періоду, як альтернативний варіант вдаються до наступної формули, компоненти якої враховується за «очищеною» від податку на додану вартість заготівельною собівартістю:

$$Зв = C - \text{до Дк} - З\text{пост} - Зн, \tag{1}$$

де Зв – вартість відновлення запасів оборотних активів;

C-до Дк – сальдо дебетове кінцеве за рахунком запасів;

Зпост – середня вартість постійного мінімального залишку запасів в складі оборотних активів за аналізований період, що безпосередньо використовується в виробництві зі зміною свого стану;

Зн – вартість запасів, що залишаються поза виробничим процесом.

Оскільки формування собівартості виробленої продукції відбувається через здійснення витрат в процесі відтворення виробничої діяльності підприємства та проявляється у вигляді виникнення заборгованостей з акумулюванням їх сум в кредитах таких рахунків бухгалтерського обліку, як: розрахунки з поставальниками та замовниками та іншими кредиторами, розрахунки за короткостроковими та довгостроковими позиками, розрахунки з оплати праці та обумовлені ними платежі в бюджет (з податку на доходи фізичних осіб, відрахування за єдиним соціальним внеском, інші платежі), то планування вартості відтворюваних запасів можливо здійснювати через ототожнювання зі описуваними сумами з рахунків обліку грошових коштів (безготівкових та готівкових) на погашення зазначених заборгованостей. При використанні інших форм розрахунків, наприклад, взаємозаліку заборгованостей шляхом закриття або часткового закриття рахунків обліку розрахунків з дебіторами необхідний об'єм платіжних коштів, що використовуються підприємством в процесі фінансового циклу, можна виділити в розмірі заборгованості, що погашається таким чином, а при бартерній формі розрахунків – за допомогою рахунку запаси.

В процесі фінансового аналізу інформаційною базою виступає офіційна бухгалтерська та статистична звітність підприємства. [7] Не зважаючи на формування проміжних (квартальних) звітів (звіт про фінансовий стан, звіт про фінансові результати) накопичувальним підсумком, необхідно орієнтуватися на дані річної фінансової звітності при проведенні аналізу з причини відсутності в квартальних звітах наступної інформації: собівартість валової продукції; накопичена сума амортизації необоротних активів; вартість відтворюваних запасів; нарахована сума податкових платежів; структура та об'єми платежів.

Частину цієї інформації можна визначити непрямыми методами. Наприклад, далі наводиться метод оцінки поточних витрат підприємства на виробництво продукції в аналізованому періоді(собівартість валової продукції) на основі бухгалтерського балансу та Звіту про фінансові результати

Однак, розробити подібні методи для визначення всієї необхідної інформації, очевидно, не вдається. Деякі дані могли б бути включені в форми квартальної звітності. Прикладом є знос необоротних активів. Даний показник зберіг своє місце з звітності українських підприємств. Проте бухгалтерська та статистична звітність не надає можливості оцінити величину відтворення запасів для продовження здійснення підприємницької діяльності, та призводить до негативного впливу на достовірність аналітичних результатів, що ґрунтується на зовнішній інформації.

Надана в табл. 1 інформація щодо основних джерел інформації з метою здійснення фінансового аналізу потребує в певних випадках додаткової обробки.

Використання Звіту про фінансові результати в рамках розрахунку суми податку на прибуток та суми чистого прибутку недоцільно, оскільки надані в даній формі фінансової звітності мають відношення до прибутку за всіма видами діяльності суб'єкта господарювання. а не тільки до частини, отриманої у випадку провадження поточної. З цієї метою слід використовувати методи проведення розрахунків управлінського аналізу.

Для подальшого розгляду даного питання необхідно дати визначення поняттю "виручка від реалізації". Виручка від реалізації продукції - це сума грошей, що надійшла на рахунок підприємства, чи в касу за реалізовану продукцію(виконані роботи, надані послуги) [6].

Якщо аналітик не має доступу до такого джерела інформації, як офіційна звітність і, відповідно, не має даних про суми податків, суму отриманого ПДВ можна розрахувати за формулою:

$$ПДВот = В * Сп / 100, \tag{2}$$

де В – виручка від реалізації товарів, робіт, послуг;

Сп – ставка податку на додану вартість, %;

В разі відсутності інформації щодо розміру ставки податку використовують звичайну у розмірі 20 % у відповідності до законодавства України, а розмір виручки можна отримати зі Звіту про фінансові результати.

Також для більш точної оцінки необхідного відтворення запасів використовують наближену оцінку, що представляє собою повне споживання за тривалий аналізований період всього матеріального запасу, врахованого на рахунку обліку запасів. Для його відновлення величина вартості відтворення запасів без врахування ПДВ буде визначатися в величині запасів в частині виробничих. Непрямий податок, що підлягає відшкодуванню контрагентам, в даному випадку розраховується за формулою:

$$ПДВз = Зв * Сп / 100 \tag{3}$$

Мінімальний залишок сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів, інструментів, тари та інших використовуваних та не використовуваних у виробничому процесі матеріальних цінностей не враховується в даному розрахунку, що веде до спотворення інформації.

Наступна формула (4) служить для визначення наближеної оцінки суми ПДВ до сплати за умови погашення кредиторської заборгованості, що представляє собою комерційний кредит, при чому з причини включення до оподатковуваної бази податків, що відносяться до собівартості виробленої продукції, та інші неоподатковувані витрати помилка може бути суттєвою за великих сум зазначених складових, де валова продукція – це сума вартості всіх видів продукції, виробленої підприємством і крім елементів, що входять до складу товарної продукції, включає зміну залишків незавершеного виробництва протягом розрахункового періоду, вартість сировини і матеріалів замовника та деякі інші елементи [2].

Дану оцінку можливо здійснити на основі даних Приміток до річної фінансової звітності.

$$\text{ПДВк} = (\text{ССвп} - \text{АВ} - \text{ФОП} - \text{ЄСВ}) * \text{Сп} / 100, \tag{4}$$

де ССвп – собівартість валової продукції;
АВ – сума амортизаційних відрахувань;
ФОП – фонд оплати праці;
ЄСВ – сума єдиного соціального внеску.

Податковий кредит з податку на додану вартість, що служить шляхом зменшення податкового зобов'язання, не завжди може бути використаний через недобросовісність кредиторів, що може проявлятися у відсутності надання всіх необхідних документів, та має змогу вплинути на кінцевий розмір представленого до сплати податку в разі повного розрахунку з кредиторами.

Розрахунок суми відновлення спожитого обсягу запасів оборотних коштів в процесі фінансового обороту з метою простого відтворення операційної діяльності та погашення короткострокових боргів, що виникли в даному періоді, не передбачає включення в нього сум поточної діяльності: виданих авансів, підзвітних сум, фінансові інвестиції, оплата "тіла" кредиту, виплати засновникам, оплата долі в будівництві, техніці, обладнанні, транспортних засобів. Складним представляється виділення необхідних сум з витрат на здійснення нетипових операцій для підприємства. Даний розрахунок можливо провести на основі даних Звіту про рух грошових коштів.

Наступним піддамо розгляду метод визначення важливої складової для оцінки платоспроможності суб'єкту підприємницької діяльності за допомогою показника поточної ліквідності на основі приведеної інформації в офіційній фінансовій звітності за квартал – собівартість валової продукції, система взаємозв'язку фінансової звітності з аналітичною інформацією руху вартості формуючих її склад запасів якої зображена на рис. 1.

Розглянемо формування майбутньої продукції на етапі виробництва, накопичення вартості та реалізації з відображенням руху цієї вартості на рахунках бухгалтерського обліку та звітування її даних в офіційних джерелах інформації за період у квартал. Обґрунтування ціноутворення відбувається завдяки трансформації придбаних та використаних у виробництві та супутніх йому роботах запасів у готову продукцію по лінії переходу "склад виробничих запасів – виробництво – склад готової продукції – продаж", але в офіційній бухгалтерській звітності відбивається тільки сума кінцевої ланки, що визначається при безпосередній передачі права власності на об'єкт договору. Формування вартості продукції, товарів, робіт, послуг відбувається через накопичення та рух упредметнених витрат на їх створення на рахунках бухгалтерського обліку за певною схемою (лінією переходу). Розрахунок об'ємних показників вартості продукції на початковому етапі її виробництва та на кінцевому формування її остаточної вартості в рамках слідування за її рухом в певній схемі лежить в основі методу, що розглядається.

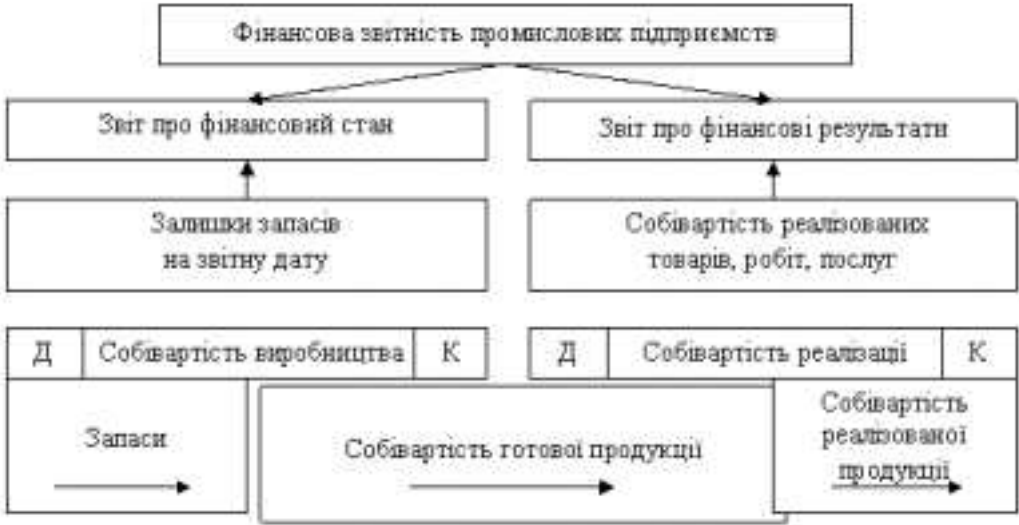

Рис. 1. Система взаємозв'язку фінансової звітності з аналітичною інформацією руху вартості запасів

На схемі прослідковується акумулювання витрат, основними з яких є виробничі запаси, на виробництво за дебетом відповідного рахунку, їх списання за кредитом у змінений формі та переміщення через місце зберігання в дебет рахунку реалізації з метою формування остаточної собівартості виходу. Інформація щодо направлення у заплановане виробництво запасів, залишки за якими відображаються на обидві звітні дати в "Звіті про фінансовий стан", а собівартість виробу – в "Звіті про фінансові результати" є відправною та кінцевою точками процесу формування собівартості виробленої продукції, при цьому в останньому зазначеному звіті можуть знайти своє відбиття управлінські та комерційні витрати, пов'язані не з виробництвом, а з приведенням до стану, придатного до збуту. Система облікового та аналітичного забезпечення виникнення, групування, трансформації, представлення, аналізу та управління витратами підприємства подана на рис 2.

Переходячи до аналізу виробничої собівартості слід вказати, що він виконується в зворотному напрямку лінії переходу. Після виділення собівартості реалізації з форми 2, підрахувавши залишки продукції на скалах та їх зміну за період розраховується собівартість товарної продукції, враховуючи залишки незавершеного виробництва в динаміці за бухгалтерською звітністю. Цей показник послужить основою для подальшого розрахунку собівартості валової продукції.

Користуючись основоположним принципом Лука Пачолі – рівність між дебітом і кредитом – нижче було наведено рівняння рівності необхідних при обліку та аналізу трансформації запасів рахунків бухгалтерського обліку:

$$\text{ССнзп}_{\text{п}} + \text{ССвп} = \text{ССнзп}_{\text{к}} + \text{ССтп}$$

$$\text{ССгп}_{\text{п}} + \text{ССтп} = \text{ССгп}_{\text{к}} + \text{ССрп}, \tag{5}$$

де ССнзп_п та ССнзп_к – собівартість незавершеного виробництва на початок та на кінець періоду;
ССгп_п та ССгп_к – собівартість готової продукції на початок та на кінець періоду;
ССтп – собівартість товарної продукції;
ССрп – собівартість реалізованої продукції.

При чому собівартість є показником суми кожного з використаних понять:

- незавершене виробництво – це продукція, що не одержала закінченого виду в межах виробництва, а також продукція, що не перевірена і не здана на склад готової продукції [2];
- товарна продукція – це вартість продукції, призначеної для реалізації (готової продукції, напівфабрикатів, робіт і послуг виробничого характеру).

Обсяг товарної продукції в цілому по виробничому об'єднанню визначається як вартість продукції, виготовленої всіма виробничими одиницями, яка призначена для реалізації як за межі об'єднання, так і самостійним підприємствам, що входять в об'єднання, так і вартість продукції, виготовленої підлеглими об'єднанню самостійними підприємствами для реалізації. При цьому не включається вартість продукції, призначеної для відпуски її на промислово-виробничі потреби інших виробничих одиниць цього ж об'єднання [4];

- готова продукція – це вироби промислового підприємства, які завершені виробництвом, відповідають державним стандартам або технічним умовам, прийняті відділом технічного контролю, забезпечені документами, що засвідчують якість і призначені для реалізації на сторону [2].

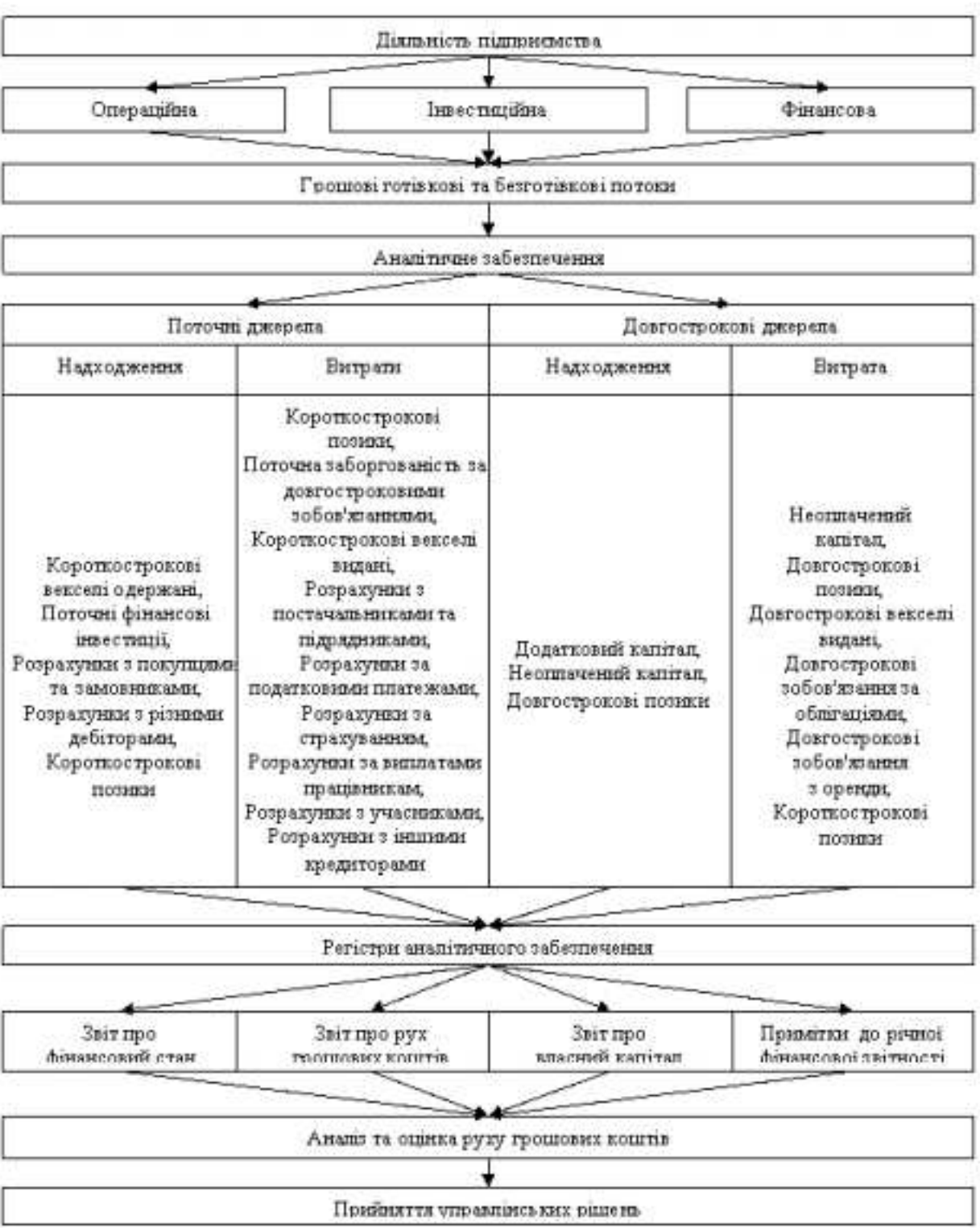

Рис. 2. Структурно - функціональна модель аналітичного забезпечення управління грошовими потоками

Використані в рівняннях показники дадуть змогу провести розрахунок об'ємних показників виробництва та реалізації вироблених та наданих благ у заданій послідовності оцінок: об'єму реалізованої, товарної, валової продукції. Собівартість реалізованої продукції можна виділити зі "Звіту про фінансові результати", що складається з: виручки від реалізації товарів, робіт, послуг, "очищеної" на непрямі податки такі, як податок на додану вартість та акцизний збір; виробнича собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, адміністративні, збутові (комерційні), операційні витрати, при чому останні три види витрат представляють собою повну собівартість наданих благ. Розрахунок об'ємних показників проводиться на основі даних поточного року, отриманих накопичувальним підсумком.

Обсяг товарної продукції в цілому по виробничому об'єднанню визначається як вартість продукції, виготовленої всіма виробничими одиницями, яка призначена для реалізації як за межі об'єднання, так і самостійним підприємствам, що входять в об'єднання, так і вартість продукції, виготовленої підлеглими об'єднанню самостійними підприємствами для реалізації. При цьому не включається вартість продукції, призначеної для відпуски її на промислово-виробничі потреби інших виробничих одиниць цього ж об'єднання [4];

- готова продукція – це вироби промислового підприємства, які завершені виробництвом, відповідають державним стандартам або технічним умовам, прийняті відділом технічного контролю, забезпечені документами, що засвідчують якість і призначені для реалізації на сторону [2].

Використані в рівняннях показники дадуть змогу провести розрахунок об'ємних показників виробництва та реалізації вироблених та наданих благ у заданій послідовності оцінок: об'єму реалізованої, товарної, валової продукції. Собівартість реалізованої продукції можна виділити зі "Звіту про фінансові результати", що складається з: виручки від реалізації товарів, робіт, послуг, "очищеної" на непрямі податки такі, як податок на додану вартість та акцизний збір; виробнича собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг, адміністративні, збутові (комерційні), операційні витрати, при чому останні три види витрат представляють собою повну собівартість наданих благ. Розрахунок об'ємних показників проводиться на основі даних поточного року, отриманих накопичувальним підсумком.

Між реалізованою та безпосередньо товарною продукцією існує певна залежність, що витікає з визначення товарної продукції, та представляє собою наступну рівність:

$$CC_{\text{ТП}} = CC_{\text{рп}} + CC_{\text{гпк}} - CC_{\text{гпП}} \quad (6)$$

Точкою відліку в розрахунку собівартості товарної продукції за даними бухгалтерської звітності, представленої широкому загалу, є початок звітного періоду, а собівартість готової визначається за II розділом балансу.

Включення до об'єму реалізації, представленому в вартісному вимірнику, призначених до продажу товарів унеможливило об'єктивну оцінку виробничого потенціалу аналізованого підприємства та робить оцінку об'єму виробленої підприємством товарної продукції наближеною. Таким чином, з метою підвищення точності оцінки за умови здійснення разом з виробничою діяльністю і торгівельної існує необхідність виключення залишків товарної продукції з форми № 1, особливо за їх значного розміру. Проте за умови проведення аналізу зовнішнім користувачем інформації це стає неможливим, але офіційна загальна доступна звітність надає інформацію про суму валової продукції.

Простежується залежність і між валовою та товарною видами продукції, що описується рівнянням:

$$CC_{\text{вп}} = CC_{\text{тп}} + CC_{\text{нзп}_к} - CC_{\text{нзп}_п} \tag{7}$$

Вхідна до даного рівняння складова продукції незавершеного виробництва відображається у балансі в розділі оборотних активів, проте це не дає в повній мірі точності розрахунку.

В якості демонстрації запропонованої методики визначення собівартості валової продукції приведемо її розрахунок на прикладі одного підприємства за I(табл. 2) та II (табл. 3) формами фінансової звітності за двоквартальний період накопичувальним підсумком.

Таблиця 2. "Звіт про фінансовий стан" одного підприємства за II квартали 2014 р.

Назва статті	Код	Сума, тис. грн.	
		На початок року	На кінець року
Запаси, в тому числі:	1100	3475	3122
Виробничі запаси	1101	2152	1895
Незавершене виробництво	1102	258	652
Готова продукція	1103	850	450
Товари	1104	215	125
Витрати майбутніх періодів	1170	25	25
Інші оборотні активи	1190	12	18
Всього за II розділом	1195	3512	3165

Таблиця 3. "Звіт про фінансові результати" одного підприємства за II квартали 2014 р.

Назва статті	Код	Сума, тис. грн.
Чиста виручка від реалізації	2000	21256
Собівартість реалізації	2050	14548
Адміністративні витрати	2130	2356
Витрати на збут	2150	1452
Інші операційні витрати	2180	1254
Фінансовий результат від операційної діяльності	2190	1646

За допомогою "Звіту про фінансові результати" визначимо повну собівартість реалізованої продукції:

$$CC_{\text{рп}} = 14548 + 2356 + 1452 + 1254 = 19610 \text{ тис. грн.}$$

За допомогою "Звіту про фінансовий стан" визначимо собівартість товарної продукції:

$$CC_{\text{тп}} = 19160 + 450 - 850 = 19210 \text{ тис. грн.}$$

Наступним етапом розрахуємо валову продукцію:

$$CC_{\text{вп}} = 19210 + 652 - 258 = 19604 \text{ тис. грн.}$$

Для цілей управління промисловим підприємством одним з важливих елементів є взаємозв'язок аналітичної інформації з управлінням сегментами діяльності підприємства, тому що в системі управління підприємством інформація має строго цільовий характер. Варіанти сегментування діяльності промислового підприємства з позиції управління наведено в табл. 4.

Приведене варіативне сегментування діяльності промислового підприємства не є універсальним, оскільки в практичній діяльності залежить від масштабів підприємства, його діяльності, організаційної структури та інших факторів.

Таблиця 4. Варіанти сегментування діяльності промислового підприємства з позиції управління

Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Управління основною (операційною) діяльністю	Управління процесом постачання	Управління матеріальним ресурсами
Управління фінансовою діяльністю	Управління процесом виробництва	Управління персоналом
Управління інвестиційною діяльністю	Управління процесом реалізації	Управління фінансами
Управління іншою діяльністю	Управління іншими процесами	Управління іншими ресурсами

Наступне дослідження припускає визначення об’єктів, суб’єктів, стратегії, принципів, методів, функцій, технології, управлінських рішень, з управління сегментами діяльності промислового підприємства. Стратегія в загальній моделі управління представляє собою основу практичної діяльності промислового підприємства., координацію його напрямків діяльності. Зміст стратегії управління за сегментами діяльності наведено з урахуванням їх декомпозиції представлено в табл. 2. Управління сегментами діяльності промислового підприємства базується на відповідних принципах: науковість, гнучкість, раціональність, безперервність, ціле направленість, відповідальність. Принципи управління розповсюджуються на кожне управління за сегментами діяльності.

Таблиця 5. Стратегія управління за сегментами діяльності промислового підприємства
Сегмент діяльності: Управління основною (операційною) діяльністю
Концепція управління основною (операційною) діяльністю (матеріально-технічне забезпечення, персонал, виробництво продукції, реалізація продукції та товарів, податкова політика та ін.)
Сегмент діяльності: Управління фінансовою діяльністю
Концепція управління фінансовою діяльністю (надходження власного капіталу, отримання позик, викуп власних акцій, погашення позик, дивіденди та ін.)
Сегмент діяльності: Управління інвестиційною діяльністю
Концепція управління інвестиційною діяльністю (придбання та реалізація фінансових інвестицій, необоротних активів та ін.)
Сегмент діяльності: Управління іншою діяльністю
Концепція управління іншою діяльністю (інновації, реорганізація та ін.)

До наведених принципів щодо кожного сегменту діяльності розробляються специфічні принципи управління: ритмічність, спеціалізація, незалежність, системність, повнота, достовірність, своєчасність інформації тощо.

Висновки

Таким чином, інформаційно-аналітичне забезпечення використання сегментної системи в управлінні промисловим підприємством є одним з важливих елементів взаємозв’язку аналітичної інформації з управлінням сегментами діяльності підприємства. Структура управління за сегментами діяльності промислового підприємства повинна враховувати варіативність сегменту та відповідну концепцію.

Література.

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами та доповненнями / [Електронний ресурс]: за даними Верховної Ради України № 2755-17. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>).

2. Основи управління витратами підприємства: навчальний посібник / Г.Г. Серебренніков. – 2-е вид., Стер. – Тамбов: Вид-во Тамбо. держ. техн. ун-ту, 2009.

3. Управління витратами на підприємстві: навчальний посібник / Г.Г. Серебренніков. - Тамбов: Вид-во Тамбо. держ. техн. ун- та, 2007. – 80 с. – 100 екз.

4. Економіка та управління підприємством: Конспект лекцій / Непомнящий Є.Г. Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1997. 374 с.

5. "Сегментація ринку". Г.Л. Багієв, Е.Л. Богданова Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kazedu.kz/referat/1560>

6. Конспект лекцій на тему "Фінанси підприємств". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://pidruchniki.com/12210605/finansii/finansoviy_analiz_debitorskoyi_zaborgovanosti (http://pidruchniki.com/12210605/finansii/finansoviy_analiz_debitorskoyi_zaborgovanosti).

7. Масленніков Є.І., Лагоша І.С. Сегментна оцінка фінансового стану підприємства: Зб. матеріалів міжнар. конф. ["Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України"], / Є.І. Масленніков, І.С. Лагоша. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України. – 2010. – С. 186-188.

References.

1. Podatkoviyi kodeks Ukrainy from 02.12.2010 # 2755-VI iz zminamy ta dopovnenniamy, [Online], za danymy Verkhovnoi Rady Ukrainy # 2755-17., available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Serebrennikov, H.H. (2009), *Osnovy upravlinnia vytratamy pidpriemstva*, 2nd ed., Vyd-vo Tambo. derzh. tekhn. un-tu, Tambov, Russia.

3. Serebrennikov, H.H. (2007), *Upravlinnia vytratamy na pidpriemstvi*, Vyd-vo Tambo. derzh. tekhn. un- ta, , Tambov, Russia, p.80.

4. Nepomniashchyi, Ye.H.(1997), *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvom*, Yzd-vo TRTU, Tahanroh, Russia, p.374.

5. Bahyiev, H.L. and Bohdanova, E.L. "Sehmentatsiia rynku",[Online], available at: <http://www.kazedu.kz/referat/1560>

6. Konspekt leksii na temu "Finansy pidpriemstv", [Online], available at: http://pidruchniki.com/12210605/finansii/finansoviy_analiz_debitorskoyi_zaborgovanosti.

7. Maslennikov, Ye.I. and Lahosha, I.S. (2010), “Sehmentna otsinka finansovoho stanu pidpriemstva”, *Zb. materialiv mizhnar. konf. ["Shliakhy ta instrumenty modernizatsiinoho proryvu ekonomiky Ukrainy"]*, IPREED NAN Ukrainy, Odesa, Ukraine, pp. 186-188.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2014 р.